

Nagylétei Gimnázium – pirkadattól alkonyatig

Gál Enikő

Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

A kutatás bemutatása

A kutatás témája az egykori Nagylétei Gimnázium létrejötte, működése és megszűnésének körülményei. Számos kötet és tanulmány jelent meg annak érdekében, hogy az iskolatörténeti kutatásokat elősegítse (Mészáros, 1996; Bajkó, 1976; etc.). Célja az iskola történetének feltárása: kik alapították és milyen indíttatásból jött létre; milyen szerepet játszott a település életében az intézmény léte, továbbá milyen hatással volt rá az országot körülvevő történelmi időszak.

A kutatás első szakaszában feltárjuk az iskola alapításáról, fennállásáról fennmaradt dokumentumokat. Megvizsgáljuk a levéltári forrásokat, amelyek az intézményhez kapcsolódnak. A kutatás elméleti szakaszát ezen dokumentumok elemzése képezi. A kezdeti időszakhoz készítenünk kell egy adatbázist, amelyben az egykori pedagógusok és tanulók nevei szerepelnek, ezáltal elősegítve a további kutatásokat. A dokumentumok feltárása során törekszünk minél szélesebb körben felkutatni olyan személyeket, akik tanultak, vagy tanítottak a néhai gimnáziumban. Ezt követően mélyinterjúkat készítünk a volt tanulókkal és tanárokkal, amelyeket személyes látogatás által készítünk el. Az interjú kitöltéséhez szükségünk lesz egy adatbázisra, amelyben az egykori tanulók és pedagógusok szerepelnek, ezáltal nyomon követhető, hogy az egykori intézmény látogatóinak mekkora részét sikerült megkérdeznünk.

A kérdőív hozzásegít minket ahhoz, hogy a kapott eredmények könnyebben elemezhetőek legyenek, illetve több kérdésben is alaposabb vizsgálatokat végezhessünk. A kérdőív kitöltése elektronikus és papírformában történik, mivel figyelembe kell venni azt a tényezőt, hogy az idősebb generáció nem minden esetben kezeli magabiztosan a számítástechnikai eszközöket, továbbá nem feltétlenül rendelkeznek megfelelő számítógéppel/lappal. A kérdőívek elkészítéséhez szintén szükségünk lesz az adatbázisra.

Forrás: Létavértesi hírek. XXVI. Évfolyam, 8. (230.) szám. 2017. augusztus

A település és az iskola történetének rövid áttekintése

Nagyléta területe már a csiszolt kőkorszakban lakott volt. A település neve (korábban Léta) már 1291 és 1294 között felbukkant írott forrásokban, a váradi püspöki tizedjegyzékekben /Váradi Regestrum/ (Létavértesi, Településképi arculati kézikönyv, 2017.). A 17. században a török-tatár dúlásoknak köszönhetően a település lakossága igencsak megfogyatkozott, majd a század végén a Nagyléta református és magyar mezővárosként szerveződött újjá, a 19. században pedig fontos ipari és mezőgazdasági központtá vált (Létavértesi, Településképi arculati kézikönyv, 2017.). A település oktatásügyének első adata 1569-ből való. Egy egyházi jelentés szerint ebben az évben alapítottak iskolát az itt élő reformátusok. Bár a történelem viharai miatt többször is megszakadt működése, a szorgalmas, iparkodó lakosság mindig újraindította. 1756-ban már „leány iskola” is működött. A kiegyezés idején a református, a görög katolikus és az izraelita egyház tartott fenn iskolát a községben (Tokai, 1988). Fényes Elek 1851-ben írt munkájában kiemeli, hogy Nagyléta 5000 fős lakosságával Bihar vármegye nyugati részének legnépesebb városai közé tartozik (Bujdosó, é.n.) 1948-ban az iskolákat államosították.

Forrás: letavertesi.hu

Nagylétei Kultúrház. Forrás: omnia.ie

Forrás: gallery.hungaricana.com

A hetvenes évek első felében szűntek meg a külterületi iskolák (pl. Liget, Cserekert), a tanulókat 1974 és 1981 között a Tanyai Kollégiumban helyezték el (Nagy, 1975.). A településen az általános iskola mellett az 1963/64-es tanévtől az 1967/68-as tanévig gimnázium is működött, jogutódja a Derecskei I. Rákóczi György Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium.

Az intézményben végzett egykori diákok lehetőség szerint a mai napig összejárnak, továbbá megünneplik az egyes jubileumi évfordulókat. 1970-ben született meg Létavértesi, Nagylétei és Vértesi települések egyesüléséből, majd pedig 1996-ban városi rangra emelkedett. Jelenleg a városban két iskola működik: a nagylétei részen az Arany János Általános Iskola, a vértesi részen pedig az Irinyi János Általános Iskola látja el a gyermekek oktatását.

Fontos a valaha működött intézmények történetének feltárása, ezáltal is példaként szolgálva a jövő nemzedéke számára, illetve elősegítve azáltal a település összetartozás-tudatát. A gimnázium fennállásáról és működéséről a korábbiakban még nem készült összefoglaló tanulmány, így ez a kutatás egy hiánypótló munkaként jelenik meg.

Szakirodalmi hivatkozások

- Bajkó Mátyás: Az iskolatörténeti kutatások módszertani kérdései. Budapest, 1976.
- Bujdosó Zoltán: Az Érmellék Településhálózata. <http://biharkutatas.hu/wpcontent/uploads/2012/01/em103.pdf> Letöltés ideje: 2020. január 25.
- Létavértesi, Településképi arculati kézikönyv, 2017. http://letavertesi.hu/webdocs/Files/PortalDocMix/5wefo5s1.xpw_TAK%20L%C3%A9tav%C3%A9rtesi%202017-12-07%20.pdf Letöltés ideje: 2020. február 12.
- Mészáros István: A magyar iskolatörténet kronológiája, 996-1996. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
- Nagy Zsolt: Szülőfalum, Nagyléta. Debrecen, 1975.
- Tokai Gyula: Adalékok Nagylétei történetéhez a reformkor hajnalától. Létavértesi, 1988.

Ma már a LÉT-A-MED Érmellék Egészségcentrum áll az egykori Gimnázium helyén. Forrás: saját fotó

Támogatás: Debreceni Egyetem, LearnInnov Kutatócsoport